

KU KLACI ÇOCUK

EVA WEAVER

1. Baskı: Beyaz Balina Yayınları, İstanbul, 2017
Yeni Baskı: Beyaz Balina Yayınları, İstanbul, 2025

KUKLACI ÇOCUK
Eva Weaver

Özgün adı: The Puppet Boy of Warsaw

ISBN: 978-605-188-132-4

© 2013 Eva Weaver

Bu kitabın Türkiye'deki hakları AnatoliaLit Ajans Aracılığı'yla alınmış olup,
Beyaz Balina Yayınları'na aittir. Yayıncının izni olmaksızın çoğaltılamaz,
kaynak gösterilmek suretiyle alıntı yapılabilir.
Kitabın tüm yayın hakları yazara aittir.

Yayın yönetmeni: Bülent Oktay
İngilizceden çeviren: Belgin Selen Haktanır
Editör: Filiz Çiçek
Son okuma: Arzu Alan
Grafik uygulama: Kübra Yeşilyurt

Baskı ve Cilt: Milba Matbaacılık Yayıncılık
Kağıtçılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Matbaa Sertifika No: 77090

Beyaz Balina Yayın Sanat Dağıtım Paz. San. ve Tic. Ltd. Şirketi

Ömerli Mah. Harman-tepe Cad. No: 17 K: 4
Arnavutköy / İstanbul

Tel: 0212 544 41 41 544 66 68 544 66 69 Faks: 0212 544 66 70

Yayınevi Sertifika No: 49238 info@beyazbalina.com.tr

KU KLACI ÇOCUK

EVA WEAVER

Çeviren: Belgin Selen Haktanır

*Tüm savaş kurbanları için.
Bu kitabın, diyalogların oluşturulmasına,
anlaşmaların ve barışın sağlanmasına
destek olması dileęiyle.*

ÖNSÖZ

Palto olmasaydı, olaylar o şekilde gelişmezdi. Palto önceleri; altı düğmeli, siyah renkli yün kumaştan yapılmış bir görgü tanığıydı ama cepli oluşu onu, bir suç ortağına dönüştürdü.

Artık palto, iç organları deşilmiş, son parçasına kadar içi boşaltılmış bir yaban domuzu gibi duruyordu. Yıpranmış ve demode olmuş paltonun, bir zamanlar içinde barındırdığı şeyler de gitmişti: Mika ve kuklaları, büyükbabasının altın çerçeveli eski gözlüğü, dilencinin flütü, silik harfler, fotoğraflar ve tabii çocuklar. Mika'nın son kitabı hariç. Çünkü onu, paltonun ceplerinden birine saklamıştı. Kitap koyu kırmızı renkli deriyle kaplıydı. Mika'nın hemen hemen bir defter boyutlarında, fotoğraflarla, kupürlerle ve kargacık burgacık yazılarla dolu olan Kahramanlar Kitabı, paltonun dikişlerinin arasına gizlenen batık bir hazine gibiydi.

Mika paltoyu katlayıp bir kutuya tıktığında hâlâ genç bir adamdı. Mika'nın bekârlığının son gecesi, paltonun ruhunun en karanlık gecesi olmuştu. Kutuda, gün ışığından

nasibini alamadan hiçliğe doğru kayıyor; bir zamanlar ona sevgi duymuş olanlar tarafından yavaş yavaş unutuluyordu: terzi Nathan, büyükbaba Jacob, Ellie, anneler, ikizler, kuklalar ve yetimler...

*Sonra Mika geri geldi. Haber vermeden ve şimşek ışı-
ğı gibi belirdi, ardından cennetin ışığına dönuştü. Orada
yılanmış şarap gibi duruyor, gri saçlarıyla büyükbabasına
benziyordu. Yanında da –paltonun Mika'ya ilk ait olduğı
zamanki hâlini andıran– bir çocuk vardı.*

*Yaşlı terzinin usta elleri tarafından ölçülen, kesilen,
dikilen ve kaliteli siyah düğmelerle süslenen palto hiç de
sıradan değildi. Almanlar Varşova'yı istila ettikten iki yıl
sonra büyükbaba Jacob paltoya cepler eklemişti. Böylece
paltonun bir amacı olmuştu.*

*Ama ceplerden önce kol bandı eklendi. Beyaz, pamuklu
bir kumaş parçasına dikilen ve üstünde mavi renkli bir Da-
vud Yıldızı bulunan kol bandı, paltonun sağ koluna işaret
gibi ilıştırılmıştı. Yakından bakıldığında kol bandının koyu
mavi dikişlerinin, annesinin dikiş sepetinden alınmış bir ip-
likle dikildiğı görülebilirdi.*

*Yıllar içinde paltonun ceplerinde bir sürü şey birikip bir-
birine karışmıştı ama kız, her şeyi değıştirmişti. Palto artık;
Jonah'ın Balinası'na* dönüşen, diğer tarafa güvenle varabil-
mesi için kızı koruyan bir araçtı.*

* Yazar, Eski Ahit'te geçen, Jonah'ın (Amittay'ın oğlu Yunus) fırtınalı bir havada balina tarafından yutulduktan üç gün sonra sağ salim karaya çıkarılma-
sına ilişkin hikâyeye gönderme yapıyor. (Ed. N.)

O, kaçırılan ilk çocuktı. Kız her şeyden habersiz derin bir uykundaydı ve keskin kokulu, ucuz sabun gibi kokuyordu. Yetimhanenin yöneticisi tarafından tepeden tırnağa temizlenmiş olmalıydı. Yakalanırsa en azından güzel kokacaktı. Belki de sabun kokusu onu koruyacak, nöbetçi askerin zihnindeki şüpheleri silecekti. Askerin aklına, sevgiyle sakladığı bir hatırayı getirecekti: Kendi çocuğunun banyo yaptıktan sonra uyumak için hazır olduğu anı...

İlk gece palto, her şeyden habersiz olan kızı sarıp sarmaladı, elinden geldiğince korudu. Kızın bukleleri, paltounun ipeksi astarına, kaba saba, yünlü bir kumaş gibi sürtünüyordu. Kız, bir-iki saniye içinde birine verildi ve kokusu, sonradan akla gelen bir düşünce gibi paltoda kaldı...

BİRİNCİ KISIM

Mika'nın Öyküsü

1

New York, 12 Ocak 2009

Kar fırtınasından sonra karlar, muhteşem mavi bir renge bürünmüş olan gökyüzünün altında parılıyordu. İlk kar yağdığında New York büyülü görünür, sessizleşir ve inanılmaz bir değişim geçirirdi. Kar yüzünden, –belki de kara rağmen demeli– Mika metrodan müzeye kadar birkaç sokağı yürüyerek gitmekte ısrar etti. *Kar tüm ayrıntıları gizliyor. Tıpkı ortadan kaybolma numarası gibi.*

Sol dizindeki dinmeyen ağrı nedeniyle geceyi uykusuz geçiren yaşlı adam kendi kendine mırıldanıyordu. Yeni yağmış kar ona güzel şeyler vadediyor, torunuyla geçireceği pazar günü ve tecrit içinde geçen hayatı için hoş bir değişiklik sunuyordu. Daniel kısa kış gününden mümkün olduğunca faydalanmak amacıyla erkenden gelmiş; zengin bir kahvaltıdan sonra Mika ona, Doğal Tarih Müzesi’ne dinazorları görmeye gitmelerini teklif etmişti. Böylece sert rüzgâra karşı kalın atkılarını ve şapkalarını takıp 72. Sokak’taki metro çıkışından yola ulaştılar, Central Park’a, kuzeye doğru yürümeye başladılar.

Daniel on üç yaşında, uzun boylu, zayıf bir çocuktur. Meraklı hatta biraz da küstah bir hava yaratan çevik ve narin bir görünüme sahipti. Mika, torununun umursamaz kahkahalarını ve Hannah'nın gibi siyah, dağınık, kıvrıkcık saçlarını hep çok sevmiştir. Hatta torunu, Ruth'a da benziyordu.

İkisi zaman zaman saçma dans hareketleri yaptılar. Daniel ayakkabılarıyla, Mika ise bastonuyla yerlerdeki pamuk gibi karı, pudra şekeriyle kaplanmış gibi gözükten bulutlara fırlattılar. Sonra keyifle kıkır kıkır güldüler.

Olay, 72. Sokak'tan Columbus'a doğru yürürlerken meydana geldi. Dışarıdan bakıldığında büyük görünen, üstünde bir tabela ve kırmızı, yıpranmış bir kapısı olan küçük tiyatro salonunun yanından geçtiler. Mika, üstünde büyük harflerle *Varşova'nın Kuklacı Çocuğu – Bir Kukla Oyunu* yazan renkli posterini fark etti. Alnında ve kürek kemiklerinin arasında biriken buz gibi tere rağmen durmadı ama yavaşladı.

Posterdeki sözcükler, sağ koluna bir Davud Yıldızı kol bandı dikilmiş, dans edecekmiş ya da uçacakmış gibi duran, yere yığılmış siyah renkli eski bir paltonun üstüne yazılmıştı. Mika bunun, Yahudilerin başka yerlerde takmaya zorunlu kılındığı sarı renkli bir Polonya yıldızı değil, mavi bir yıldız olduğunu gördü. Kuklalar da vardı; Bir sürü farklı kukla, parlak renkli başlarını, paltonun ceplerinden dışarı çıkarmışlardı. Kuklaların arasında bir timsah, bir soytarı, bir prenses, bir de maymun vardı.

Mika'nın kalp atışları, çılgınlar gibi çalınan bir davulun-ki gibi hızlandı. Önce sol cebini sonra sağ cebini yoklayıp bir şeyler aradı. Ceplerinde bir mendil, küçücük kalmış bir kalem ve bir çift yedek eldivenden başka bir şey yoktu. Birden baş dönmesi ve mide bulantısı hissetti. Bunlarla gelen çaresizlik ve öfke duygusunun, onu bir aslan gibi parçalayarak yiyip bitirmesinden korktu. Göğsü sıkıştı, nefes almaya çalıştı. Daniel'in kolunu yakalayıp gergin ve alçak sesle konuştu.

“Danny, lütfen eve gidelim. Sana bir şey göstermem gerek.”

“Ne oldu? İyi misin?”

“Evet. Sadece geri dönmem gerek. Özür dilerim, Danny.” Mika sendeledi, bastonunu kavradı ama bazı görüntüler çoktan zihnine akın etmeye başlamıştı: Ufacık bir şekil, üstünden dumanlar tüten ve sonsuzluğa uzanıyor gibi görünen bir moloz yığının üstünde ilerliyordu. Kocaman siyah bir şekilse, devasa boyutlardaki bir karga gibi tepesinde kanat çırpıyor; çılgınlık atan kuklalardan oluşan bir grup tarafından ele geçirilmiş bir palto peşinden geliyor yine onu yakalamaya çalışıyordu.

Duvara yaslandığında, görüntüler silikleşmeye başladı, dizlerinin bağı çözüldü ve kulaklarında derin bir çınlamayla yere kaydığını hissetti. Sonrası karanlıktı.

Bir süre sonra Danny'nin, yanağını okşadığını hissetti.

“Uyan, büyükbaba.”

Sokağın karşısından biri seslendi. Adamın ne dediğini duyamıyordu. *O da benim gibi bir Yahudiye kaldırımda olmamalı. Duymadı mı yoksa? Kaldırımda yürümek yasak. Yoksa o Alman mı?*

Bir yabancı sokağın karşısına geçti.

“Al bakalım, babalık. Bir yudum iç, belki faydası olur.” Danny, büyükbabasının ağzına küçük, gümüş renkli bir matara dayadı. Matarada dudaklarına yapıştı.

“Her şey yolunda mı?” Sokağın karşısından gelen adam üstüne eğildi, dostane ve endişeli bir tavırla kaşlarını çatı. Üstünde üniforma yoktu; yünlü bir şapka ile atkı takmıştı.

Yine de asla bir yabancının gülümsemesine kanma. Ayağa kalkmalıyım. Burada ölemem.

Danny matarayı tekrar büyükbabasının dudaklarına dayadı. Mika büyük bir yudum alıp öksürmeye başladı.

“Beni öldürmek mi istiyorsun? O da ne?”

Adam güldü.

“Stroh Romu, yüzde yetmiş beş Avusturya romudur. Acil durumlarda çok işe yarar. Bazen ölüyü bile dirilttiği olur. Kendinizi daha iyi hissediyor musunuz?”

“Teşekkürler, evet.” Mika sudan çıkmış bir köpek gibi silkindi.

“Ayağa kalkabilecek misin?” Danny yanı başında duruyordu. “Ambulans çağırabilirim.”

“Hayır. İyiyim. Gerçekten. Bana yardım et yeter.”

Daniel ve adam, iki kolundan tutup onu kaldırdılar. Sanki Mika'nın bacakları ona ait değildi ve etrafı, bir durbünün tersinden bakıyormuş gibi görüyordu. Ayağını birkaç kez yere vurdu.

“Böyle daha iyi, teşekkürler. Eve gitmem gerek.” Başı acıyordu.

“Yürüyebileceğine emin misin, babalık? En azından, bir taksi çağırırsan?”

Mika gülümsedi. Metrodan çıktıklarından beri tek bir araba görmemişlerdi. İlk kar yağışının büyüünün bir parçası da arabasızlıktı.

“Hayır, gitsek iyi olacak. Rom için teşekkür ederim, beyefendi. İşe yaradı.”

Danny ona bastonunu verdi. Konuşmadılar ama Daniel, Mika'nın koluna girdi, karlı şehrin sokaklarında ilerlerken ona destek oldu. Mika buna izin verdi ve çok da memnun oldu.

Metroya bindiler ve kısa bir yürüyüşten sonra nihayet Mika'nın apartmanına vardılar. Asansörle beşinci kata çıktılar. Mika kapıyı açarak hızla paltosunu ve atkısını çıkarıp heyecanla konuşmaya başladı.

“Danny, lütfen yatak odamdaki gardıroptan bana, giysilerin arkasındaki kahverengi kutuyu getir.”

Kutu yıllardır orada duruyordu. Mika karısına evlenme teklifi etmeden bir gün önce, kutuyu özenle kapatmıştı. O zamanlar yirmi sekiz yaşındaydı ve kutuyu, o günden beri

ilk kez geçen ekim ayında, son bir şey daha eklediği zaman açmıştı.

Daniel gardırobun arkasına uzanıp kutuyu çıkardı. Bir an kutu ağır geldi.

“Bunun içinde tuğla falan mı var?”

“Hayır, sen sadece buraya getir.” Daniel kutuyu dikkatle önüne koyarken Mika’nın elleri titredi. Parmaklarını buruşuk, kahverengi kâğıdın üstünde gezdirdi, her köşesini dikkatle yokladı. Ansızın irkildi ve kutunun ipini, bir mutfak bıçağıyla kesti. Kutuyu alıp yavaşça kapağını açtı. Bir anda her yere koku yayıldı. Keskin ve insanın ta beynine hücum eden bir kokuydu.

“Nedir bu, büyükbaba?”

“Sana gettolarda* neler olduğunu anlatmak istiyorum. Ölmeden önce anlatmak istiyorum. Gerçeği sana, kendi kalbime, annene belki de tüm dünyaya söylemek istiyorum.” İki eliyle tutarak kutudan kocaman bir palto çıkardı. Kalın ve siyah bir paltoydü. Mika’ya, geçen hafta Madison Park’ın girişinde bulduğu, şimşek çarpması nedeniyle öldüğü anlaşılan, kocaman, siyah köpeği anımsattı. Ama eski paltosunda hâlâ hayat vardı.

Paltoyu çıkarıp kollarını geçirdi. Çocukluğunda palto üstüne çok büyük gelirdi. Bir yandan da ikinci bir deri misali onu sarardı. Bir şaman paltosu gibi geçmişine ait ruhları

* Azınlığın sığınma ya da sürülme yeri. İkinci Dünya Savaşı sırasında Yahudilere ayrılan bölgeler için getto ifadesi kullanıldı. (Ed. N.)

ve anıları kucaklamasını kolaylaştırıyordu. Daniel’ın elini tuttu, derin bir nefes aldı.

“Küçük tiyatronun kapısındaki *Varşova’nın Kuklacı Çocuğu* posterini gördün mü?”

Daniel hayır anlamında başını salladı ve gözlerinde tuhaf bir parıltı olan büyükbabasına baktı.

“Gettoda insanlar bana ‘Kuklacı Çocuk’ derlerdi ama ‘Cepli Çocuk’ da diyebilirlerdi hani.”

“Seni şoka sokan şey bu muydu?” diye sordu Daniel.

Mika başıyla onayladı. “Danny, askerler, paltomun içindeki gizli hayatı, ceplerin içindeki cepleri asla fark etmediler. Bu paltonun kendine has bir büyüğü vardır. Ama hikâyeyi en baştan anlatayım. Sana her şeyi, olduğu gibi anlatayım.”

2

Varşova, 1938

Bu palto dikildiğinde on iki yaşındaydım. Terzimiz ve çok sevgili arkadaşımız Nathan, bu paltoyu 1938 yılında, mart ayının ilk haftasında büyükbabam için dikmişti.

Nathan eski bölgede, evimizin yakınlarındaki Piwna Sokağı'nın köşesindeki küçük dükkânda yaşardı. Mükemmel el işçiliğiyle ün yapmıştı ve şehrin dört bir yanından insanlar, ona giderlerdi. Ellerinden iğneler, iplikler çıkan çalışkan bir örümcek gibi dikiş diker ve asla yorulmazdı. O iplikler, Nathan'ın özenle bir rafta koruduğu, zengin renk ve ton koleksiyonunu, gömlekleri, pantolonları ve ceketleri bir arada tutuyordu. Sonradan anlaşıldı ki Nathan sadece giysilerin boyunu ve ölçülerini değil, insanların hayatlarını da değiştirebiliyordu.

Onun dükkânını, istiladan önce büyükbabamla yaptığım birçok ziyaretten hatırlıyorum; Loş ışıktaki, yetersiz havada istiflenmiş kumaşların küflü kokusu hâlâ aklımda.

Farklı kalitede ve renkte pamuklular, yünlüler hatta kaşmirler; kimsenin su vermesine gerek olmadan hayatta kalan,

pencerenin kenarındaki hüzünlü ve tozlu plastik bitkiler; içeri girdiğimizde kapının üstündeki ufak zilin çınlaması... En çok da Nathan'ın dükkânının sadeliğiyle şaşılacak bir tezat oluşturan, kırış kırış yüzünün ortasında birer zümrüt taşı gibi duran yemyeşil gözlerini ve sabit kalamayan kıpır kıpır, kemikli, hareketli ellerini hatırlıyorum. Acaba Nathan rüyalarında da dikiş dikiyor muydu?

Her şey orada, o küçük ve tozlu terzi dükkânında başlamıştı. Ölçüleri alındıktan sonra büyükbabam, bir ziyafet gibi önüne konulan farklı kumaşların üstünde ellerini gezdirmiş, en uygununu bulması için parmak uçlarını serbest bırakmıştı. Önceki ay profesörlüğe terfi ettirilmişti ve özel olarak dikilecek palto, onun profesörlüğünü kutlama yöntemi idi.

Büyükbabam bana, 'Tanrı'nın armağanı' anlamına gelen Mikhail'in kısaltması olan Mika adıyla hitap ederdi. Acaba ismimin kısaltılması beni, daha küçük bir armağana dönüştürür müydü? Cılızdım, on iki yaşındaki bir çocuğa göre uzun boylu sayılmazdım ama çok hızlıydım ve öğrenmeye hevesliydim. Odamın dört bir yanında kitaplar dururdu; yastığımın altında bile vardı.

Büyükbabama dünyadaki herkesten daha fazla hayranlık duyardım. Babam vefat ettikten sonra o, en iyi arkadaşım olmuştu. Ona 'Tatus'* ya da 'Babacığım' der, bazen de 'Büyükbaba' diye hitap ederdim. Farklı bir aileydik: Kavg

* Lehçe, baba demektir. (Ed. N.)

edeceğim ya da birlikte yaramazlık yapacağım kardeşlerim yoktu. Bir tek annem, büyükbabam ve ben vardık. Üç farklı nesilden oluşan bir üçgen gibiydik.

Bir hafta sonra Nathan'ın dükkânına tekrar gittik. Büyükbabam, muhteşem paltosunu denemek için can atıyordu. Bu paltoyu denemek; yaşayacağı yeni, heyecan verici ve görkemli bir eve taşınmak gibiydi.

“Ne düşünüyorsun, Mika?” Büyük aynanın önünde bir o yana, bir bu yana dönerken yüzünde kocaman bir gülümseme vardı. Yanıt vermemi beklemedi.

“Bravo, kardeşim Nathan! Muhteşem bir el işçiliği. Ah, böylesine harika bir yeteneğe kıyasla matematik öğretmenliği nedir ki?”

Terzinin omuzuna vurdu, ücreti ödedi ve dükkândan çıktık. Eve uzun yoldan dönerken büyükbabam, ellerini, paltosunun kocaman ceplerine soktu. Varşova'nın kaldırım taşlı sokaklarında dimdik yürüdü.

1938 yılında, Yahudi kültürünün geliştiği bu şehirde özgürce yürüyebiliyorduk. Varşova çok güzel bir şehirdi. Fakat yakında, güzel şeylerin hepsi acımasızca yok edilecekti.

Varşova Üniversitesi'nde bir matematik profesörü olan büyükbabam; zeki, gururlu bir adamdı ve öğrencileri ona bayılırdı. Yuvarlak çerçeveli gözlüğüyle, sakın, alçak ses tonuyla tam bir profesör görüntüsü yaratırdı. Uzun boyu, köşeli yüz hatları, sol şakağından, siyah gür saçlarının arasına karışan bir tutam beyaz saçıyla saygı uyandırırды.

Rakamların berraklığını, rakamlara yeterince zaman verildiğinde ve dikkat edildiğinde her şeyin mantıklı hâle gelmesini severdi. “Rakamlar her zaman işe yarar,” derdi büyükbabam. Ama terziden eve dönüşümüzden birkaç ay sonra büyükbabamın matematikten, mantıktan ve soyut rakamlardan farklı bir yönünü keşfettim. Daha sonra da rakamların bizi kurtaramayacağını öğrendim.

Uzun zamandır savaş korkusuyla yaşıyorduk. Derken, 1 Eylül 1939’da bombardıman başladı. Okullar geçici olarak kapatıldığı için annem ve büyükbabamla birlikte evdeydim. Oturma odamızdaki eski koltuğa kıvrılmışım, fizik kitaplarım etrafıma yayılmıştı. İlk patlama sesi şehir merkezinden geldi: Önce boğuk bir gümbürtü duyuldu sonra da kocaman bir şeyin binbir parçaya ayrılma, parçaların taşlara gömülme sesi ulaştı.

Pencereye koştum. Ortalık cehennem yerine dönüşmüştü: Bir *Messerschmitt* (Alman avcı uçağı) sürüsü, güzelim şehrimizin üstüne çekirgeler gibi çökmüş; bombalar birbiri ardına patlarken gökyüzü, uğursuz bir turuncu ve fosforlu sarıya bürünmüştü. Elimle o görüntüyü işaret ederek, nefesim kesilmiş hâlde kalmışım ki annem kolumdan tutup beni pencereden uzaklaştırdı. O gece gözümüze hiç uyku girmediğini söyleyebilirim. Sonraki geceler de böyle geçti.

İlk saldırıdan sonra bombardıman, gece gündüz devam etti. Uçaklar bıkıp usanmadan şehrin üstüne bomba yağdır-
dılar. Bazı saldırılar dakikalarca, bazıları ise saatlerce sür-
dü. Özellikle de geceleri, o ölümcül parıltıları izlemekten
alamıyordum kendimi. Pencereleri perdelerle, çarşafarla
ve gazetelerle kararttıktan sonra bile bakıyordum. Hâlâ dı-
şarı bakacak küçük açıklıklar buluyordum. Fakat katledil-
meyi bekleyen tavşanlar gibi eve hapsolmuştuk.

“Pencerenin önünden çekilmezsen hepimizi öldürtecek-
sin!” Annem dışarıyı gizlice izlediğimiz için uçakları çeke-
ceğimizden endişe ediyor, bense uçaklara bakarsam bom-
baların üstümüze yağmayacağını düşünüyordum. Aptalca
bir düşünceydi ama çoğu gece Tatus da bana eşlik ederdi.
Başka ne yapabiliirdik ki? Günlerce dairemize tıkıldıktan
sonra eklemelerimiz ve gözlerimiz acıyordu, uykusuzluktan
perişan haldeydik.

Ah, o korkunç gürültü! Kulak zarlarımızın patlayaca-
ğından korkmaya başlamıştım. Uçaklar gözden kaybolun-
ca, sessizliğin tuhaf boşluğu bizi daha çok korkuttu. Ama
bu sadece başlangıçtı. Birkaç gün sonra, *Stuka*’lar geldi.
Bunlar, Almanların en acımasız savaş uçaklarıydı ve sinir-
lerimizi harap edecek, bizi teslimiyete zorlayacak kulak tır-
malayıcı sesler çıkarıyorlardı. İlk uçağı görmeden çok daha
önce sesini duydum sonra da tepemizde uğursuz, avcı bir
kuş gibi daireler çizdi. Birden gökten, nefes kesici bir hızla

burun üstü aşağı daldı, tiz bir çığlıkla ve giderek artan şeytani bir sesle alçaldı.

“Birini indirdik.” Ellerimle kulaklarımı kapattım ve bağırdım.

“Tatus, gel şuna bak!” Zıplayıp duruyordum ama heyecanım bir sabun köpüğü gibi sönüverdi. Uçak dalışa geçmeden bir saniye önce bombalarını bırakıvermişti. Gökyüzümüz alevlerle aydınlandı, uçak tekrar yükselmeden önce kapkara bulutlar oluştu. Adiler bizi vurmuş ve kaçmayı başarmışlardı. Durum çok ama çok kötüydü. Böyle numaralar yapabiliyorlarsa kim bilir bizi daha neler bekliyordu? O gece, bir daha pencerenin önüne gitmedim.

Küçük ailemiz âdeta yapıştırıcıyla yapıştırılmış gibi kenetlenmişti. Annem hâlâ çorba ya da sade bir yahni pişirebiliyordu, büyükbabam ise beni, matematik ve geometriyle oyalıyordu. Bazı zamanlar, komşularımızla birkaç saat geçirebiliyorduk. Ama komşularımızla bir araya geldiğimizde çoğunlukla nefesimizi tutup karartılmış pencerelerimizden dışarıya bakıyor, radyonun parazitli sesini dinliyorduk. Giderek daha az anons yapılıyordu. Havayı bir tek Chopin’in Polonezleri* ve valsleri bölüyor, bize Polonya mirasını ve gururunu hatırlatıyordu. Bazen müzik aniden duruyor ve bir yayın başlıyordu. Ancak bu yayınlar hiç de cesaret verici değildi.

* Polonyalı besteci Frédéric Chopin’in (Şopen), Polonya ulusal dansları ve bu dansların temposunda bestelediği parçaların ortak adı. (Ed. N.)

Almanların *Blitzkrieg* (Yıldırım Savaşı) dedikleri yeni taktiğini ilk tecrübe edenler bizlerdik. Almanya bu taktikle bizi, yoğun ve zoraki bir güçle gafil avlıyor, Polonya'nın diz çökmesine neden oluyordu. Süvari birliklerimiz müt-hiş bir cesaretle savaşıyordu ama atlar ve silahlar, kükreyen uçaklara, zırhlı tanklara ve havan toplarına karşı ne kadar etkili olabilirdi ki? İnsanlar patlamalarla gelen vahşi saldırılar karşısında kendilerini sinek gibi hissediyor, evlerinin molozlarının altında kalıyor, uzaklardan açılan makineli tüfek ateşiyle taranıyorlardı. Üstelik bunlar olup biterken, dışarıya sadece biraz su ya da yemek pişirebilmek amacıyla malzeme almak için çıkmış oluyorlardı.

29 Eylül'de Varşova, bir ay süren bir bombardmanın ardından şehrin üstünde dumanlar tüterken ve kentteki yangınları söndürecek su bile kalmadığından teslim oldu. Dışarı adım atınca, bambaşka bir dünyada buldum kendimi. Pawia Sokağı, 46 numarada Chrotowski'lerin bir zamanlar yaşadığı evden geriye sadece çirkin, küle dönmüş bir görüntü kalmıştı. Karsinski'ler çocuklarından ikisini kaybetmiş, arkadaşım Jacob'ın eviyse babasının altında kaldığı, üstünden dumanlar tüten bir kabuğa dönmüştü. Yan komşularımız yaşlı Rosenzweig çifti hayattaydı ama Nathan'ın dükkânının karşısındaki Steynberg'in fırını tamamen kül olmuştu. Artık Steynberg'in pofuduk beyaz ekmeği çıkmayacaktı. Kaldırım taşlı sokaklar, molozlarla ve lime lime olmuş eşyalarla kaplıydı. Bir de atlar vardı. Şişmiş leşleri

dört bir yana dağılmıştı ve yanlarından geçerken, üstlerine kapkara sinek sürülerinin çöktüğünü görebiliyorduk.

Gece vakti, cesur ama perişan hâldeki askerlerimizin sıraya dizilmiş olarak şehrin dışına doğru ilerletildiklerini gördük. Kir içinde ve yırtık üniformalarıyla hırpalanmış köpekler gibi yürüdüklerini görünce irkildim. Onlara ne olacaktı? Bize ne olacaktı?

Ertesi gün, Alman Wehrmacht (Ordusu) şehre girdi. Hemen söyleyeyim, bunu hiç de öyle sessiz sedasız yapmadılar. Führer'leri* Hitler bile birliklerini ve yeni ele geçirdiği şehri denetlemek için gelmişti. Ülkemizi gaddarca ezip geçen tanklar şehrimize girmişti. Tırtıklı tekerlekleri, kaldırım taşlı sokaklarımızın üstünde tangır tungur ilerliyordu. Birlikleri, sonu gelmeyecekmiş gibi görünen miğferli askerleri, tek bir beden hâlinde kaz adımlarıyla dimdik yürüyordu. Führer'in tribününe vardılar ve önünden geçerken tüm kafalar, sert bir şekilde bu bıyıklı adama döndü. Führer, şehri, askerlerinin yeri döven siyah deri botlarından daha sert vurdu. Şehrin tüm güçleri, onun karşısında titredi.

Daha sonra üstünde, ucu kancalı haçların bulunduğu bayraklar –âdeta bize, bu yeni Herrenrasse'nin yani sarışın ve mavi gözlü üstün ırkın, alçak ve değersiz gördüğü her şeyi ayaklarının altına alacağını hatırlatırcasına– dikildi. Bizi mikroplar, böcekler, pislikler gibi ezmeleri uzun sürmeyecekti.

* Adolf Hitler'in kullandığı ve lider anlamına gelen bir unvan. (Ed. N.)

Çok geçmeden ilk talimatlar geldi. Haftalar ve aylar birbirini takip ederken talimatlar da arttı. Hepsi bir anda olmadı ama –bizi damardan besler gibi yavaş yavaş ve– birer birer özgürlüğümüzün parçalarını sildiler, onurumuzu yerle bir ettiler. İlk başlarda eğlenceyi yasakladılar: İlk günden itibaren, Yahudi kanından olanların halka açık parklara, kafelere ya da müzelere girmesi yasaklandı. Her zaman gittiğimiz Krasinski Parkı, hayvanat bahçesine giriş ve Lazienki Parkı artık yasaktı. Banklarla tramvaylar kapatıldı ve her yere ‘Yahudiler giremez’ anlamına gelen ‘*nicht für Juden*’ yazıları konuldu.

Bir gün Freta Sokağı’nda okuldan eve doğru yürürken bir Alman askeri köşeden çıkıverdi.

“*Mach daß Du wegstommst. Runter hier!* (Çekil yolumdan. Şuraya git)” diye bağırdı. Daha ne olduğunu anlayamadan, asker bir şeyler böğürdü, yakamdan tuttu ve beni, eski bir çuval gibi sokağa fırlattı. Yere düştüm, dizlerimden kanlar aktığını hissettim. Eve varana dek, kalbim paramparça olmuştu. O gece büyükbabam bana yeni direktifleri okudu: Yahudilerin halka açık tramvayları kullanması, Yahudilerin yaşamadığı bölgelerdeki restoranlara gitmesi yasaktı. Ayrıca, Yahudilerin kaldırımlarda yürümeleri gerekiyordu. Sadece arabaların ve atların geçtiği sokakta yürüyebilirlerdi.

Mayıs ayında Tatus, üniversitedeki işini kaybetti. Durup dururken ona, eşyalarını toplamasını ve artık orada